

N. Rózsa Erzsébet

Merre tovább nukleáris fegyverzetkorlátozás?

Eszak-Korea 2009. május 25-én végrehajtotta második nukleáris kísérleti robbantását. Jóllehet az ország nukleáris képességét a 2006-os első robbantás óta senki nem vonja kétségbe, ez a kísérlet mégis váratlanul érte a közvéleményt. Különösen azért, mert az immár évek óta véglegesen megfenekleni látszott nukleáris fegyverzetkorlátozás az Obama-kormányzat hivatalba lépésével kimozdult holtpontról, és aktivizálódik, ami biztos jele annak, hogy a trend megfordult és új irányt vett.

A fordulópontot a 2007 elején három volt amerikai külügyminiszter, Henry Kissinger, William Perry, George Schultz és Sam Nunn szenátor által a *The Wall Street Journal*-ban közzölt cikk jelentette, melyben a nukleáris fegyverektől mentes világot szorgalmazták. Cikkük nagy feltűnést keltett, hiszen ők maguk is részesek voltak úgy a nukleáris fegyverkezési versenynek, mint az e fegyverek elterjedésének megakadályozását célzó megállapodásoknak. A teljes és végleges nukleáris leszerelést azonban akkor még mindannyian utópisztikusnak tartották. Az atomfegyvermentes világ megvalósíthatóságát és elkerülhetetlenségét szorgalmazó cikk az elképzelést újra előtérbe helyezte. Először Gorbacsov, a Szovjetunió utolsó pártfőtitkára tette magáévá az elképzelést, majd sorban a világ politikai elitjének tagjai (brit, majd német volt külügyminiszterek stb.), illetve tudósok szólaltak fel az atomfegyvermentes világ érdekében. Obama 2009. áprilisában, Prágában mondott beszédével a teljes és végleges nukleáris leszerelés hivatalosan is a nemzetközi napirendre került. Bizonyos döntések meghozatala amúgy is nehezen halogatható

tovább: a START-szerződések kapcsán 2009-ben Amerikának és Oroszországnak döntenie kell a hogyan tovább kérdéséről. A Medvegyev–Obama találkozón megállapodtak a tárgyalások megkezdéséről, és kitűzték a célt, hogy még az év vége előtt megállapodnak a nagy hatótávolságú nukleáris fegyverrendszerek további csökkentéséről. Ez annál is fontosabb lehet, mivel az amerikai rakéta-telepítési program még nem került le a napirendről, így ismét a nukleáris fegyverzetkorlátozás lehet az a terep, ahol a feszültségek enyhíthetők.

2010 tavaszán pedig az atomsorompó-egyezmény újabb felülvizsgálati konferenciájára kerül sor, ahol a fő kérdés – sokáig úgy látszott – az lesz, hogy a 2005-ös után a non-proliférációs rendszer túlélhet-e még egy kudarcot, vagy ha jogilag nem is, de gyakorlatilag pont kerül az atomfegyverek elterjedését megakadályozni szándékozó nemzetközi együttműködés végére. A felülvizsgálaton a 187 részes államnak arról kell számot adnia, hogy mindent megtett-e a nukleáris fegyverek elterjedésének megakadályozásáért. A hangulat kedvező, amennyiben a nagyhatalmak, különösen az Egyesült Államok, visszatérni látszik a multilateralizmushoz. Az újabb START-szerződés megkötése megmutatná, hogy az atomhatalmak is komolyan veszik leszerelési kötelezettségüket, és bizonyíthatná az atomfegyverrel nem rendelkező államoknak, hogy az Észak-Koreára és Iránra gyakorolt nyomás nem jelent kettős mércét. Egy sikeres felülvizsgálati konferencia pedig megerősítené, hogy az egész közösség elkötelezett a régi-új cél, az atomfegyvermentes világ megvalósítása mellett. ■